

Azərbaycan Respublikası BVF Missiyasının Yaddaş Qeydi

Bakı, 15 noyabr, 2013-cü il

Son iqtisadi prosesləri, dövlətin iqtisadi siyasətini və Azərbaycan iqtisadiyyatının gələcək perspektivlərini müzakirə etmək məqsədilə 8-15 noyabr, 2013-cü il tarixində cənab Raja Almarzoqinin rəhbərliyi altında Beynəlxalq Valyuta Fondununun (BVF) missiyası Bakıya səfər etmişdir.¹ Eyni zamanda, bu müzakirələr şərti olaraq 2014-cü il mart ayına planlaşdırılan növbəti IV Maddə üzrə Məsləhətləşmələr missiyasına hazırlıq məqsədi daşıyır. BVF əməkdaşları yüksək vəzifəli dövlət rəsmiləri, habelə özəl sektor, vətəndaş cəmiyyəti və diplomatik dairələrin nümayəndələri ilə görüşlər keçirmişdir. Aşağıdakı bəyanatda BVF missiyasının baxışları əks olunur.

Yaxın müddətli dövrdə iqtisadi artım perspektivləri qeyri-neft sektorunun güclü artım tempi və neft hasilatının uğurla sabitləşdirilməsi sayəsində bütövlükdə əlverişlidir.

Missiya 2013 və 2014-cü illərdə qeyri-neft sektorunda artım tempinin müvafiq olaraq 9.3 % və 8.4 %, məcmu ümumdaxili məhsulun (ÜDM) artım tempinin isə hər iki ildə təqribən 5% olacağını proqnozlaşdırır. Neft sektorundakı əlverişli proseslər cari hesab profisitini ÜDM faizi ilə ifadədə iki rəqəmli səviyyədə saxlamağa və ölkənin möhkəm xarici mövqeyini təmin etməyə kömək edəcəkdir. Ümumi inflyasiya səviyyəsinin həm ərzaq, həm də qeyri-ərzaq qiymətlərinin mülayim təzyiqləri fonunda 3% həddində tərəddüd edəcəyi proqnozlaşdırılır. Neftin qiymətinin düşməsi riski, əsasən, qlobal perspektivin və formalaşmaqda olan əsas bazarlardakı vəziyyətin pisləşməsi ehtimalından qaynaqlanır. Azərbaycanın xarici depozitlər və xaricdən kapital daxilolmalarından az asılı olduğu nəzərə alınarsa, Amerika Birləşmiş Ştatlarında artırılmış pul kütləsinin tədricən azaldılmasının Azərbaycana təsiri məhduddur.

2014-cü ilin büdcə layihəsi büdcənin konsolidasiyasının başlanmasına dair alqışlanan siqnal göndərir. İlk məlumatlara əsasən demək olar ki, icmal qeyri-neft büdcə kəsiri 2013-cü il üzrə gözlənilən 50% həddi ilə müqayisədə, gələn il qeyri-neft ÜDM-sinin təqribən 5%-i qədər azala bilər, lakin hələ də hesablamalara əsasən davamlı saxlanıla biləcək 35%

---

¹ Missiyanın tərkibinə BVF-in aşağıdakı əməkdaşları daxildir: xanım Albino-Uor, cən. B. Kuilin, cən. S. Ben Naser və cən. E. Akçakoca. Bu missiya cən. R. Gilinqanın rəhbərlik etdiyi BVF-in pensiya islahatlarına dair texniki yardım missiyası ilə eyni vaxtda təşkil edilmişdir.

səviyyəsindən yüksək olacaqdır. Həm qeyri-neft gəlirlərinin artırılması üçün görülən tədbirlər, həm də prioritet olmayan investisiyalara çəkilən xərclərin məhdudlaşdırılması konsolidasiya səylərini dəstəkləməyə kömək edəcəkdir və orta müddətli dövrdə davam etdirilməlidir. Nəzərdə tutulan korrektorlar, bir tərəfdən gələn il qeyri-neft sektorunda artım tempini bir az zəiflətsə də, makroiqtisadi sabitliklə bağlı olan riskləri azaltmağa, orta müddətli büdcə davamlılığı məsələsinin həllinə başlamağa və özəl sektorun fəaliyyəti üçün yer açmağa kömək edəcəkdir. Missiya rəsmi orqanlara konsolidasiya tədbirlərini dəstəkləmək üçün dövlətin büdcədənəkar fəaliyyəti ilə, ilk növbədə ARDNŞ və Azərbaycan Beynəlxalq Bankı (ABB) ilə əlaqəli olan artan fiskal riskləri idarə etməyi tövsiyə edir. Eyni zamanda, missiya dövlət xərclərinin səmərəliliyinin artırılması istiqamətində göstərilən səyləri, xüsusilə bu məqsədlə inkişaf tərəfdaşları ilə dövlət xərcləri və maliyyə hesabatlılığının qiymətləndirilməsinin (PEFA) aparılmasını dəstəkləyir. Pensiya sisteminin maliyyə davamlılığının təmin edilməsi planları da düzgündür. BVF bu iki sahədə rəsmi orqanların səylərinə verdiyi dəstəyini davam etdirməyə hazırdır.

Mərkəzi Bank istehlak kreditlərinin yüksək artım tempi ilə əlaqədar gördüyü tədbirləri davam etdirməli və bank sisteminin həssas tərəflərini azaltmaq üçün bank nəzarətini gücləndirməlidir. Ərzaq qiymətlərinin nisbətən aşağı olması və dövlət investisiyalarında idxal komponentinin böyük olması istehlak qiymətlərini aşağı səviyyədə saxlamağa kömək etmişdir, lakin bu tendensiya birdən-birə əks tərəfə dəyişə bilər. Pul siyasəti alətləri məhduddur, buna görə də məzənnənin daha çevik olmasına imkan verməklə, faiz dərəcələrinin ötürülməsi mexanizminin gücləndirilməsi uzun müddətli dövrdə inflyasiya dəyişkənliyini daha yaxşı nəzarətdə saxlamağa kömək edəcəkdir. Aktivlərin təsnifatı və təminatla dair qaydaların daha sürətlə gücləndirilməsi 2014-cü ilin əvvəlində yeni kapital tələblərinin son tarixindən öncə düzgün kapital ehtiyaclarının təmin edilməsi üçün həlledici əhəmiyyət kəsb edəcəkdir. Bu qaydalar kreditlərin yüksək artım tempini sənəitməyə də kömək edəcəkdir. Eyni zamanda, yüksək kredit-əmanət nisbətini azaltmaq üçün, habelə xarici valyuta məzənnəsindəki dəyişmələrdən sığortalanmamış borcalanlar baxımından bankları xarici valyuta səbəbindən mümkün itkilərlə üzləşməməyə sövq etmək üçün makro-prudensial tədbirlərə ehtiyac vardır.

ABB-da restrukturizasiya aparmadan bankın kapitalizasiyası planı system üçün ciddi narahatçılıq və risk mənbəyidir. İslah edilməmiş ABB bank sisteminin inkişafına xələ gətirir və bu vəziyyətdə səhmdarlar, o cümlədən hökumət üçün yüksək məsrəflərlə nəticələnə bilər. Missiya hökumətə bu bankın kapitalizasiyası ilə paralel, ABB-in əməliyyatları və idarə edilməsinin beynəlxalq praktikaya uyğun şəkildə restrukturizasiyası üzrə planın işlənməsi istiqamətində qərarlı addımlar atmağı təkidlə tövsiyə edir.

Yeni bazarlara çıxış və daha çox şaxələndirilmiş iqtisadi artım strategiyasının işlənməsi üçün biznes mühitinin daha da yaxşılaşdırılması həlledici əhəmiyyət kəsb edəcəkdir. Rəqabətə davamlı özəl sektor yeni gömrük məcəlləsinin tətbiqi istiqamətində işin sürətləndirilməsi, Ümumdünya Ticarət Təşkilatına (ÜTT) üzvlüyün yekunlaşdırılması, rəqabətdə baryerlərin yüngülləşdirilməsi və bütövlükdə idarəetmənin təkmilləşdirilməsini

tələb edəcəkdir. Yoxlamalarla əlaqədar təzəlikcə qəbul edilən qanun bu istiqamətdə atılmış alqışlanan bir addımdır və electron hökumət, bir pəncərə xidməti də daxil olmaqla, biznesin məsrəflərinin azaldılmasına xidmət edən digər təşəbbüslərin nailiyyətlərini davam etdirir. Hal-hazırda, həmin qanun bütün yoxlamaları əhatə etdiyindən, missiya rəsmi orqanların bank və sığorta sektorlarına nəzarətin qanunun əhatə dairəsindən çıxarılması ilə bağlı qanuna düzəlişin edilməsi planlarını dəstəkləyir.

Missiya qonaqpərvər münasibətə və konstruktiv müzakirələrə görə səlahiyyətli orqanlara öz minnətdarlığını bildirir.

Cədvəl 1. Azərbaycan: Seçilmiş İqtisadi və Maliyyə Göstəriciləri, 2009–14

	2009	2010	2011	2012	2013	2014
				İlkin	Proq.	Proq.
Milli gəlir						
ÜDM sabit qiymətlərlə	9.3	5.0	0.1	2.2	5.0	5.0
<i>O cümlədən:</i> Neft sektoru 1/	14.8	5.0	-9.8	-5.3	-0.7	-0.1
Qeyri-neft sektoru 2/	3.0	7.6	9.4	9.6	9.3	8.4
İstehlak Qiyməti İndeksi (dövrün sonuna)	0.7	7.9	5.6	-0.3	2.9	3.4
İstehlak Qiyməti İndeksi (dövr üzrə orta göstərici)	1.6	5.7	7.9	1.0	2.6	3.1
Pul və kredit						
Xalis xarici aktivlər	-18.5	34.6	68.7	5.6	22.2	20.6
Xalis daxili aktivlər	63.4	13.5	2.8	40.3	26.9	23.7
Daxili kredit	42.2	8.4	7.9	39.6	16.7	16.6
<i>O cümlədən:</i> Özəl sektora verilən kredit	25.6	6.6	18.1	20.8	14.5	8.6
Manatla pul bazası	1.7	31.6	29.4	27.1	16.8	19.4
Geniş mənada pul kütləsi (manatla)	9.9	34.8	32.5	25.5	21.2	17.4
Geniş mənada ümumi pul kütləsi	16.6	21.9	32.1	20.6	24.5	22.2
Xarici valyutada depozitlərin geniş mənada pul kütləsinə nisbəti	28.7	21.2	20.9	17.7	19.8	22.9
Geniş mənada ümumi pul kütləsi dövriyyə sürəti (M3) 3/	3.0	2.8	2.6	2.3	2.3	2.1
Xarici sektor (ABŞ\$ ilə)						
İxrac f.o.b.	-31.0	25.5	30.3	-5.4	-1.4	-2.7
<i>O cümlədən:</i> Neft sektoru	-31.5	25.7	30.9	-6.7	-2.1	-4.0
İdxal f.o.b.	-14.0	3.6	50.7	3.1	18.0	-1.4

<i>O cümlədən: Neft sektoru</i>	-34.2	19.6	35.5	-5.9	64.4	4.4
İxracın həcmi	6.2	-1.4	-3.3	-6.0	-0.9	0.3
İdxalın həcmi	-5.4	-4.0	38.2	5.9	18.5	-0.7
Ticarətin şərtləri	-28.6	27.1	30.7	3.4	-0.1	-2.3
Real effektiv məzənnə	14.0	1.1	2.5	1.0	...	...
Məcmu investisiya	18.4	18.5	21.2	22.7	24.9	23.7
İcmal hökumət	12.3	12.5	16.0	16.1	19.0	17.3
Özəl sektor	6.1	6.1	5.1	6.7	5.9	6.5
<i>O cümlədən: Neft sektoru</i>	1.9	1.9	2.1	3.1	3.0	2.8
Məcmu daxili ehtiyatlar	47.7	52.5	54.1	50.7	45.8	41.7
Məcmu milli ehtiyatlar	41.4	46.6	47.6	44.5	40.8	37.4
İcmal hökumət	19.3	27.1	29.4	20.6	16.7	14.3
Özəl sektor 4/	22.1	19.5	18.3	23.8	24.1	23.1
İcmal mərkəzi hökumətin maliyyə göstəriciləri						
Ümumi büdcə kəsiri	7.0	14.6	13.3	4.6	-2.3	-3.0
İlkin qeyri-neft kəsiri, qeyri-neft ÜDM-sinin faizi ilə	-35.5	-36.3	-40.9	-46.3	-50.1	-44.8
Xarici sektor						
Cari hesab (- defisit)	23.0	28.0	26.5	21.7	15.9	13.6
Xarici Birbaşa İnvestisiya (xalis)	0.3	0.6	1.4	1.1	-0.5	-0.5
Ödənilməmiş dövlət xarici borcu və dövlət zəmanətli xarici borc	7.7	7.4	7.3	9.2	12.2	13.0
Memorandum maddələri:						
Məcmu rəsmi beynəlxalq ehtiyatlar (milyon ABŞ dolları ilə)	5,364	6,721	10,887	11,587	13,987	15,487
Nominal ÜDM (milyon manatla)	35,602	42,465	51,158	53,968	57,197	61,917
Nominal qeyri-neft ÜDM-si (milyon manatla) 2/	19,536	22,243	25,393	29,766	33,812	37,892
Nominal qeyri-neft ÜDM-si (milyon ABŞ dolları ilə) 2/	24,326	27,877	32,286	37,919	44,763	51,189
Adambaşına nominal ÜDM (ABŞ dolları ilə)	4,933	5,847	7,106	7,538	8,088	8,863
Nominal ÜDM (milyon ABŞ dolları ilə)	44,289	52,913	64,819	68,804	74,958	82,799
Neft Fondunun Aktivləri (milyon ABŞ dolları ilə)	14,900	22,766	29,800	34,048	33,928	34,627
Əhalinin sayı (ilin ortasına, milyon)	9.0	9.0	9.1	9.2	9.3	9.3
Məzənnə (manat/dollar, dövrün sonuna)	0.803	0.798	0.787	0.785		

Mənbələr: Azərbaycanın dövlət orqanları; və BVF-in qiymətləndirmələri və proqnozları.

1/ Neft-qaz hasilatı və emalı daxil olmaqla.

2/ Neft və qazın nəqli (qərb marşrutu ilə nəql istisna olmaqla), o cümlədən dövlət neft şirkətinin ödədiyi

ixrac vergisi daxil olmaqla.

3/ Ümumi daxili tələbi (neft sektoru ilə əlaqədar olan idxal istisna olmaqla) geniş pul kütləsinin orta göstəricisinə bölərək müəyyən edilir.

4/ Əvvəlki dövrlər üzrə məlumatlarda statistik xətlər vardır.

5/ Rəsmi təsdiq edilmiş dövlət büdcəsi göstəricilərinə uyğun olaraq aparılan hesablamalar əsasında, BVF əməkdaşları tərəfindən makroiqtisadi çərçivənin qiymətləndirilməsi.